

Od pierwszych do ostatnich Mykeńczyków w rejonie zatoki Wolos (Tesalia)

Region Tesalii, położony w północnej części środkowej Grecji, był przez długi czas zaliczany do peryferii Grecji kontynentalnej Późnej Epoki Brązu (ok. 1650-1050 p.n.e.), którą charakteryzowała kultura zwaną Mykeńską. Dzięki niezwykłym odkryciom ostatnich 30 lat w nadmorskiej części tego regionu, w rejonie Zatoki Wolos, pogląd ten uległ diametralnej weryfikacji. Nowe odkrycia dotyczą wcześniej nieznanego centrum administracyjnego w Dimini, stanowiska słynnego z pozostałości neolitycznych, dwóch fragmentów tabliczek zapisanych pismem Linearnym B na stanowisku Kastro Palaia w Wolos a także rzemieślniczej dzielnicy w Pefkakia, położonej poza sztucznym wzgórzem (tellem), które było uznawane za lokalizację późnobrązowej osady.

Obecny projekt ma za zadanie zbadać jak społeczeństwa nadmorskiej Tesalii stały się w pełni mykeńskie, przynajmniej w odniesieniu do kultury materialnej dostępnej do badań archeologicznych. Ten proces „stawania się Mykeńczykami” był stopniowy, i wynikał zarówno z procesów wewnętrznych jak i wpływów płynących z zewnątrz. Mechanizmy odpowiedzialne za zmiany kultury materialnej, do tej pory słabo rozpoznane, stanowią główny problem badawczy projektu. Aby je naświetlić, badania zostaną przeprowadzone na wielu poziomach, poczynając od pojedynczych stanowisk, poprzez perspektywę regionalnych interakcji pomiędzy głównymi osadami, aż po stosunki i kontakty z innymi regionami. Projekt zakłada, że na pierwszym etapie tego procesu *mykenizacji* przyjęcie niektórych elementów kultury mykeńskiej było efektem zabiegów lokalnych elit rywalizujących między sobą. Później, bezpośrednio zainteresowanie państw pałacowych które uformowały się na południu mogło odegrać decydującą rolę.

Dwa duże komponenty pozwolą na odpowiedzi na główne pytania badawcze projektu. Jeden z nich to studia nad materiałem pochodzącym z wcześniejszych wykopalisk przeprowadzonych na terenie nadmorskiej Tesalii, przedmiotem drugiego są terenowe badania w Pefkakii, w tym trzy sezony wykopaliskowe. Materiał z wcześniejszych wykopalisk to przede wszystkim ceramika, a jej analiza ma służyć do osiągnięcia dwóch celów – ustalenia dokładnej chronologii względnej, niezbędnej do poprawnej rekonstrukcji interakcji pomiędzy osadami na tym terenie, a także zrozumienia kontaktów Tesalii z innymi regionami dzięki identyfikacji naczyń importowanych. Będzie to możliwe dzięki zastosowaniu metod pochodzących z nauk ścisłych.

Stanowisko Pefkakia, na którym skoncentrowane będą badania w ramach drugiego komponentu, ma największy potencjał spośród trzech dużych osad na badanym terenie (pozostałe to Dimini i Kastro Palaia – Wolos) do ujawnienia nowych informacji. Dotychczasowe badania na stanowisku odsłoniły jedynie niewielką część tej osady, która w literaturze uchodzi za najmniejszą z trzech dużych osad regionu, ale nie jest wykluczone że było wręcz odwrotnie. Kolejna fascynująca perspektywa badań to możliwość lokalizacji portu. Pefkakia uznawana jest za ważny port w Późnej Epoce Brązu, co niewątpliwie potwierdzają liczne duże naczynia transportowe (tzw. dzbany kabłączkowe, głównie z Krety) oraz pojedyncze importy z Bliskiego Wschodu. Badania geofizyczne i geoarcheologiczne (odwierty) zostaną przeprowadzone w celu rozpoznania zasięgu osady przed rozpoczęciem wykopalisk w najlepiej rokujących miejscach. Badania w Pefkakii będą prowadzone w ramach współpracy między Instytutem Archeologii i Etnologii PAN a Eforatem Starożytności Magnezji, pod egidą nowo utworzonego Polskiego Instytutu Archeologicznego w Atenach.